

שימוש תלמידי חכמים

רמב"ם פ"ד סנהדרין ה"א: ... ומשה סמך ליהושע ביד שניא ויטמוך ידיו עליו ויצוהו. וכן השבעים זקנים משה רבינו סמכם ושרתה עליהם שכינה. ואותן הזקנים סמכו לאחרים ואחרים לאחרים ונמצאו הסמוכין איש מפי איש עד בית דינו של יהושע ועד בית דינו של משה רבינו.

יש להבין למה הוסיף הרמב"ם "ושרתה עליהם שכינה" דלכאורה אין זה מענין הסמיכה? ובהכרח כוונתו לומר כי זהו דרך השראת השכינה על זקני ישראל מדור דור, שבכת גדולי ישראל הוא למסור את השכינה כביכול הלאה לדור הבא. וזהו ענין הסמיכה, נפלא מאד!

(13)
18
7/2
18-21:10

ומשזכינו לזה יתברר לנו נוסח קדושת יוצר: "וכולם מקבלים עליהם עול מלכות שמים זה מזה ונותנים רשות זה לזה להקדיש ליוצרם בנחת רוח" — חידוש גדול שמעולם לא שמענו כמותו! תמיד אנו שומעים על "קבלת עול מלכות שמים", אבל האם עמדנו פעם על כך, מתי מקבלים אותו? וזה הלא הוא משמעות הביטוי "שאם יש מקבל, יש גם נותן" וממי מקבלים עול מלכות שמים? הגר"א מבאר כאן: "ני גבוה מעל גבוה שומר וגבוהים עליהם" (עיין בסדור הגר"א), כלומר: כל מלאך מקבל מאת הגבוה ממנו, ונותן רשות להקטן ממנו.

מעתה אנו מבינים, כי דין מלאכי השרת ודין תלמידי חכמים אחד הוא: סני השראת השכינה אצל שניהם טמונה בקבלת עול מלכות שמים מהגדול ממנו. כך המלאכים, כך הנסמכים שבדיינים, ואף אנו נוסיף: כך התלמידים מרבתייהם. כי לא די שתלמיד-חכם יקבל עול מלכות שמים מעצמו על עצמו, אלא הוא מוכרח לקבלו מרבו.

בזה שאדם נהיה תלמיד לרבו, הוא מתחבר אל השרשרת הגדולה המקשרת אותנו אל משה רבנו מפי הגבורה, והוא מקבל את התורה כצורתה. ה"סמיכה" אינה אלא גולת הכותרת, השיא שבקבלה זו, ואם הסמיכה בטלה, אך שרשרת קבלה החיה בין רב ותלמיד לא בטלה ולא תיבטל לעולם, ותימסר בע"ה פנימיות התורה, וצורתה לאמיתה, מדור לדור עד סוף כל הדורות.

זהו ענין שימוש תלמידי חכמים. קרא ולא שנה הרי זה עם הארץ. קרא ושנה ולא שימש ת"ח דומה כמי שנעלמו ממנו סתרי תורה" (ויק"ר פ"ג ז), גדול שמושה יותר מלמודה" (ברכות ז ב).

שימוש ת"ח, יסוד כל העליה — כמה דרישת האמת, כמה התבטלות, כמה אהבת ביקורת צריכה לקנן בלב תלמיד זה הרוצה לא רק ללמוד מרבו, אלא גם לשמש אותו!

המעלות הראשונות ממ"ח המעלות שהתורה נקנית בהן, הן "תלמוד ושמיעת סתרון". מעלה זו פרושה להיות אך ורק שנמע, לנטוש את התשוקה להגיד בעצמו ולחדש חדושים, ולמצוא כל הענין והסיפוק בשמיעת דברי הרב ובדקדוק בהם. וכמוכן, אין הדברים אמורים בקבלה עיונית של דברי הרב, אלא בהבנה רחבה ועמוקה כמה שאפשר.

רק תלמיד ותיק זה המשמש את רבו כל צרכו נועד להיות בר-סמכא בתורה. מה נואלו צעירי התלמידים המסתפקים בשמיעה שטחית של שעורים (ושיחות-מוסר), לצאת ידי חובתם, בלי מאמץ לרדת לעומק הדברים, ומצפים להיפטר בהקדם מעול שמיעת השעורים, מרוב תשוקה להיות "עצמאיים" בלימוד!

בל ישלה עצמו אדם בדורנו לחשוב, כי לפנימיות התורה או אפילו לדרך-לימוד אמיתית או לדרך-עבודה אמיתית יוכל להגיע בלי שימוש! אם בדורות הקדמונים העמידו כל ההצלחה בתורה על שימושה דוקא, בדורנו עאכ"כ, אשר השכל האמיתי חלש, השגיאות מרובות וידיעת התורה כצורתה מועטת! תלמיד שלא שימש כל צרכו, אפילו יהיה ראשי-שיבה ופוסק הלכות — בר-סמכא בתורה לעולם לא יהיה!

וכשהתלמיד המשמש את רבו מגיע לבגרות בתורה, והוא נושא ונותן בה כראוי, ואף יהיה תלמיד המחכים את רבו — כמה אהבת בקורת דרושה לו, להציע חדושי לרבו ולהתכוון לבטל דבריו ודרך-מחשבתו בפני דעת רבו!

מאידך, גם החיקוי העיוור הוא חסרון בשימוש ת"ח. השימוש חייב להרבות דעת ולא למעטה, וחיקוי נובע מעניות הדעת! כי יסוד השימוש הוא, לא לוותר בשום אופן על הבנה ישרה, וכל אשר התלמיד מרבה לשמש את רבו, הוא מרבה דעת, מתחזק שכלו, ומתלבנת גישתו העצמאית להבנת התורה!

(4)

פרשת הקרבנות

נחמ"ק (14)

יהושע דור באי הארץ כבר לא היו דור דעה של מוחין ומדרגות כי אם דור של עבודה ויגיעה, שהרצון העליון בדור זה היה שישראל יעבדו את ה' מתוך עבודה של יגיעה, וכמד"כ (יהושע כד) ויעבדו ישראל את ה' כל ימי יהושע.

והנה השורש והמקור לעבודת ה' מתוך עבודה ויגיעה הוא עבודת הקרבנות, ונכלל בעמוד העבודה שהעולם עומד על זה. עבודת הקרבנות שורשה גבוה מאד ויש בה סודות התורה שעדיין לא נתגלו, והיא שורש עבודת ה', ממנה מסתעפים כל עניני עבודת ה' ועבודה שבלב. וכן קרבנות המוספים במועדות הם בבחי' הנשמה של המועד, שהקרבת הקרבנות עם כל הכוונות העליונות הטמונות בהקרבתם היתה הנשמה של היום טוב והשפיעה כח העבודה בכלל ישראל. ובה י"ל את ענין סמיכות הפרשיות, שלאחר מינוי יהושע נאמרה פרשת הקרבנות, שבוה הודיע הקב"ה למשה שלדורו של יהושע דור באי הארץ יש דרך עבודה חדשה, עמוד העבודה, שהוא עבודה מתוך יגיעה אשר שורשה עבודת הקרבנות. ולכן נאמר כאן הלשון צו את בני ישראל, שזהו ציווי כללי לכלל ישראל שתפקיד הדור הזה הוא עבודה. וזה גם ענין הלשונות הנשגבים שלא מצינו דוגמתם באף ענין, קרבני לחמי, לאשי, ריח ניחוחי, כי הנתת רוח לפני השי"ת מעבודת הקרבנות ומעבודה מתוך יגיעה היא יותר מכל שאר עניני קיום המצוות.

וביאור אומרו תשמרו להקריב לי במועדו, י"ל דנכלל בזה גם מלשון ואביו שמר את הדבר (בראשית לז), וברש"י ממתין ומצפה מתי יבא. והתורה הק' שהיא נצחית מרמות בזה על זמן החורבן, שכאשר בטלה עבודת הקרבנות בפועל שהיא השורש של עבודת ה', העבודה בבחי' תשמרו, שהיא ההשתוקקות שכלל ישראל משתוקקים לעבודת הקרבנות וממתין ומצפה מתי יבא, שהענין הסגולי של הקרבנות שהוא סגולה לכל עניני עבודת ה' מתקיים בזמנו בכך שישראל מצפים להקריב הקרבנות ועי"ז ממשיכים את אור הקרבנות. וזה ענין תפילות המוספין של ימים טובים שאומרים בהם את קרבנות היום ומתפללים בהשתוקקות גדולה להקריבם שם, שהרי זה כאילו הקריבו את הקרבן. וכמו שאמר הרה"ק מאפסא זי"ע לאחד שבא לפניו והשיח את לבו על צרותיו, והתרשם שאין הצדיק לוקח כ"כ את דאגותיו ללב, והרגיש בזה הצדיק ואמר לו, על מה שלא הקריבו היום את קרבן התמיד אינני רואה עליך שאתה דואג, רק את דאגתך שלך אתה דואג. דהיינו שלו יש דאגה כבדה יותר. וזה ענין ספר שיר השירים שכתב רש"י שהוא שיר שכנסת ישראל אומרת בגלותה ובאלמנותה, שכל שיר השירים הוא השתוקקות לאלקות, וזו העבודה

וידבר ה' אל משה לאמר צו את בני ישראל ואמרת אליהם את קרבני לחמי לאשי ריח ניחוחי תשמרו להקריב לי במועדו. באוה"ח הק' מקשה למה נסדרה פרשת הקרבנות רק כאן אחר מינוי יהושע, הרי הקרבנות נהגו כל ארבעים שנה שהיו במדבר מעת שהוקם המשכן, ומינוי יהושע היה רק בשנת הארבעים ומדוע איפוא כתבה התורה כאן את מצות הקרבנות. וכן יש לבאר הסמיכות בין הפרשיות, מה הקשר בין מינוי יהושע לקרבנות. ואם כי אין מוקדם ומאוחר בתורה, מ"מ יש רמז בסדר הפרשיות, וביחוד שנתאחרה עד לכאן. עוד יש לדקדק אומרו צו את בני ישראל, למה לא נאמר כמו בפרשת שחוטני חוץ (ויקרא יז) דבר אל אהרן ואל בניו ואל כל בני ישראל, וכמו שכתב שם הרמב"ן שזו אזהרה גם לאהרן ולבניו מקריבי הקרבן וגם לכל ישראל מביאי הקרבנות, ולמה בפרשה זו הכוללת את כל הקרבנות נאמר רק צו את בני ישראל. וכן צ"ב אומרו תשמרו להקריב לי במועדו, דלשון שמירה שייך לענין לא תעשה, אבל כאן הרי מיירי בקיום מצוה בקום ועשה, ומדוע נאמר הלשון תשמרו.

וי"ל הענין ע"פ מש"כ בספה"ק נועם אלימלך (פר' נח) שבכל דור ודור יש מצוה מיוחדת שעל כלל ישראל לתקן במיוחד בדור זה, אם כי כל התרי"ג מצוות אמורות לכל הדורות אבל יש מצוה מיוחדת בכל דור שכלל ישראל צריכים להתחזק בה וביאור אומרו תשמרו להקריב לי במועדו, י"ל דנכלל בזה גם מלשון ואביו שמר את הדבר (בראשית לז), וברש"י ממתין ומצפה מתי יבא. והתורה הק' שהיא נצחית מרמות בזה על זמן החורבן, שכאשר בטלה עבודת הקרבנות בפועל שהיא השורש של עבודת ה', העבודה בבחי' תשמרו, שהיא ההשתוקקות שכלל ישראל משתוקקים לעבודת הקרבנות וממתין ומצפה מתי יבא, שהענין הסגולי של הקרבנות שהוא סגולה לכל עניני עבודת ה' מתקיים בזמנו בכך שישראל מצפים להקריב הקרבנות ועי"ז ממשיכים את אור הקרבנות. וזה ענין תפילות המוספין של ימים טובים שאומרים בהם את קרבנות היום ומתפללים בהשתוקקות גדולה להקריבם שם, שהרי זה כאילו הקריבו את הקרבן. וכמו שאמר הרה"ק מאפסא זי"ע לאחד שבא לפניו והשיח את לבו על צרותיו, והתרשם שאין הצדיק לוקח כ"כ את דאגותיו ללב, והרגיש בזה הצדיק ואמר לו, על מה שלא הקריבו היום את קרבן התמיד אינני רואה עליך שאתה דואג, רק את דאגתך שלך אתה דואג. דהיינו שלו יש דאגה כבדה יותר. וזה ענין ספר שיר השירים שכתב רש"י שהוא שיר שכנסת ישראל אומרת בגלותה ובאלמנותה, שכל שיר השירים הוא השתוקקות לאלקות, וזו העבודה

המיוחדת בה תלוי קיום העולם, ובכל דור יש דבר מיוחד מג' עמודים אלו השייך במיוחד לדור זה. ועל פי זה י"ל שדורו של משה מקבלי התורה היה דור של תורה, שדור זה היה דור דעה, כדאיתא בזה"ק (ח"ג קסת): שמעולם לא היה ולא יהיה כמוהו. וזה היה מכתו של משה רבינו אשר היה מדת הדעת של כלל ישראל, ובכל הארבעים שנה למדו ישראל תורה מפיו, והוא האציל עליהם את מדת הדעת, מכה זה נהיו דור דעה שעבדו להשי"ת במדרגות גבוהות. ואפי' החסאים שמצינו בתורה על דור המדבר הם ענינים שלמעלה מהשגה, וכמאמר צדיקים שגם מהם נהיתה תורה. ואילו הדור של

(5)

ן בגלותה, עבודה של השתוקקות.

וזה ענין ימי בין המצרים, שהם ימי השתוקקות
 שבהם משתוקקים ישראל ומצפים לישועה. וימים
 אלו מסייעים לבנין בית המקדש. וכמו שאחז"ל
 (מנחות קי.) כל העוסק בתורת עולה כאילו הקריב
 עולה וכל העוסק בתורת חטאת כאילו הקריב חטאת,
 שלא אמרו כל הלומד אלא כל העוסק, ששם כל
 עסקו בזה ומשתוקק וממתין מתי יבוא לידי
 ואקיימנו, או הר"ז כאילו הקריב עולה, שבוה ממשיך
 את ההארות והקדושה של הקרבנות. וצדיקים אמרו
 || שכ"ב ימי בין המצרים הם כנגד כ"ב הימים הק',
 ימים נוראים וחג הסוכות ושם"ע, ועד"מ כשמציירים
 ציור, עושים קודם רקע שחור כדי שיוכלו אח"כ
 לצייר עליו בכל הצבעים, עד"ז ימי בין המצרים
 הם בחי' הרקע השחור לימים הקדושים. ויבואר על
 פי הדברים, שהם זמן של השתוקקות לאלקות, יש
 השתוקקות כללית ויש ההשתוקקות הפרטית של כל
 יהודי לגאולת נפשו בהרגשת אלקותו ית', וזה בחי'
 הרקע השחור שעליו מאירים כל הגוונים. וזהו גם
 ענין תשעה באב שהבכיה בו אינה בכיה לשם בכיה,
 אלא בכיה של השתוקקות. וזה ממשיך את בנין
 בית המקדש.

15

16

17

6